

**DŽULIJA
FILIPS**

**ZEMLJA
KOJA
NESTAJE**

Prevela
Tatjana Milosavljević

Laguna

Naslov originala

Julia Philips

DISAPPEARING EARTH

Copyright © 2019 by Julia K. B. Phillips, Inc.

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Aleksu, mome dragom, mome dary

GLAVNI LIKOVI

PORODICA GOLOSOVSKI

Marija Aleksandrovna, novinarka u Petropavlovsku Kam-
čatskom

Aljona, njena starija ćerka

Sofija, njena mlađa ćerka

PORODICA SOLODIKOV

Ala Inokentijevna, direktorka doma kulture u selu Eso

Natalija, zvana **Nataša**, njena starija ćerka

Denis, srednje dete i jedini sin

Lilija, njena mlađa ćerka

Revmira, njena dalja rođaka, medicinska sestra

Lav i **Julija**, zvana **Julka**, Natašina deca

PORODICA ADUKANOV

Ksenija, zvana **Ksjuša**, studentkinja

Sergej, zvani **Čaga**, njen brat, fotograf

Ruslan, Ksjušin dečko

Nadežda, zvana **Nađa**, Čagina devojka
Ljudmila, zvana **Mila**, Nađina ćerka

PORODICA RJAHOVSKI

Nikolaj Danilovič, zvani **Kolja**, policijski detektiv
Zoja, njegova žena, zaposlena u nacionalnom parku, trenutno na porodijskom odsustvu
Aleksandra, zvana **Saša**, njihova beba

Oksana, istraživač u vulkanološkom institutu
Maksim, zvani **Maks**, istraživač u vulkanološkom institutu
Jekaterina, zvana **Kaća**, službenica na carini u gradskoj teretnoj luci
Jevgenij Pavlovič Kuljik, general-major, načelnik kamčatske policije
Anfisa, administrativna asistentkinja u policiji
Valentina Nikolajevna, administratorka jedne osnovne škole u gradu
Dijana, ćerka Valentine Nikolajevne
Lada, recepcionerka u gradskom hotelu
Olga, zvana **Olja**, učenica osnovne škole

A V G U S T

Sofija je izuvenih sandala stajala pokraj ivice vode. Zaliv se prikrađao gutajući joj prste na nogama. Siva slana voda na svetloj koži. „Ne idi dalje“, reče Aljona.

Voda se povuče. Pod sestrinim stopalima Aljona je videla kamičke kako prekidaju oblinu svodova na Sofijinim tabanima, trag peska zaostao posle talasića. Sofija se presamitila da savije nogavice pantalona, konjski rep joj je visio preko sagnute glave. Na listovima je imala operutane ogrebotine od iščešanih ujeda komaraca. Kruta linija sestrine kičme kazivala je Aljoni da sestra ne namerava da je poslušna.

„Da se nisi usudila“, reče Aljona.

Sofija je stajala okrenuta prema vodi. Površina je bila mirna, jedva i dotaknuta talasićima zbog kojih je zaliv podsećao na tablu iščekičanog lima. Struja je postajala jača tamo gde je zalazila u Pacifik ostavljajući Rusiju za sobom za ljubav prostranstva okeana, ali ovde je bila pripitomljena. Bila je njihova. Podbočena, s rukama na uzanim kukovima, Sofija je obuhvatila pogledom širinu zaliva, planine na horizontu, bela svetla vojne baze na suprotnoj obali.

Šljunak pod nogama sestara sačinjavali su opiljci od većeg kamenja. Aljona je stajala naslonjena na kamen veličine planinarskog ranca, a metar iza nje dizala se trošna litica Nikoljskog brega. Između vode s jedne i kamenog zida s druge strane hodale su tog poslepodneva duž obale sve dok nisu naišle na ovo mesto, na kom nije bilo ni flaša ni perja, da se tu smeste. Kad su nedaleko odatle sleteli galebovi, Aljona ih je oterala mahnuvši rukom. Celo leto je bilo pro hladno i kišovito, ali to avgustovsko poslepodne bilo je dovoljno toplo za kratke rukave.

Sofija je koraknula napred i peta joj je uronila u vodu.

Aljona se ispravi. „Sofi, rekla sam ne!“ Njena sestra se povuče. Preko glava im prelete galeb. „Pravo si razmaženo derište.“

„Nisam.“

„Jesi. Sve vreme.“

„Nisam“, reče Sofija okrenuvši se. Njene pomalo kose oči, tanke usne, oštra vilica, pa čak i vršak njenog nosa išli su Aljoni na živce. Sa svojih osam godina Sofija je i dalje izgledala kao šestogodišnjakinja. Tri godine starija Aljona bila je niska za svoj uzrast, ali kod Sofije je sve bilo majušno, od struka do zapešća, i katkada se ponašala kao da je još u vrtiću: u podnožju kreveta držala je mnoštvo plišanih životinja, igrala se zamišljajući da je svetski poznata balerina, a uveče nije mogla da zaspri ako je videla makar jednu jedinu scenu nekog horor filma na televiziji. Njihova majka joj je ugađala. To što je rođena druga po redu dalo je Sofiji povlasticu da doveka ostane beba.

Pogleda prikovanog za tačku na litici negde iznad Aljoni-ne glave, Sofija podiže jedno stopalo iz vode, ispruži mokre prste i podiže ruke u peti položaj. Potom posrnu i jedva se ispravi. Aljona se promeškolji na svom kamenom sedištu.

Njihova majka je većito pokušavala da je nagovori da povede sestru sa sobom kod neke drugarice, ali upravo ove sitne nepodopštine bile su razlog što nije htela.

Umesto toga su letnji raspust provele same, jedna s drugom. Na vlažnom parkiralištu iza njihove zgrade Aljona je naučila Sofiju kako da napravi most sa premetom. U julu su sele u autobus i odvezle se do četrdeset minuta udaljenog gradskog zoološkog vrta, gde su kroz rešetke kaveza bombonama hranile halapljivu crnu kozu. Kasnije tog poslepodneva Aljona je gurnula mlečnu karamelu kroz žicu na kavezu risa, koji je zasiktao i nije prestao da sikće sve dok se nisu udaljile. Karamela je ležala na cementnom podu. Jak zoološki vrt. Kad im mati ostavi novca pre no što ujutru ode na posao, Aljona i Sofija su odlazile u bioskop, a posle delile palačinku sa bananom i čokoladom u kafiću na drugom spratu. Većinu dana, međutim, cunjale su po gradu posmatrajući gomilanje kišnih oblaka i protezanje sunčevih zraka. Lica su im postepeno preplanula. Šetale su se, vozile bicikle ili dolazile ovamo.

Dok je Sofija balansirala na jednoj nozi, Aljona je zagledala niz obalu. Neki čovek je nailazio provlačeći se između stena. „Neko dolazi“, reče Aljona. Njena sestra s pljuskom spusti nogu i podiže drugu. Možda Sofiji nije bilo stalo ko će je videti kako se glupira, ali Aljoni, njenoj nevoljnoj pratilji, jeste. „Prestani“, reče Aljona. I onda glasnije. Kao da joj se zagrejalo u ustima. „*PRESTANI.*“

Sofija prestade.

Kad je ponovo pogledala niz ivicu vode, muškarca više nije bilo tamo. Mora da je pronašao neko čisto mesto i seo. Sva osujećenost što je narastala u Aljoni curila je iz nje poput vode iz kade kad se izvuče čep.

„Dosadno mi je“, reče Sofija.

Aljona se ponovo zaveli. Stena je bila tvrda pod njenim ramenima, hladna pod glavom. „Dođi ovamo“, reče ona i Sofija iskorači iz zaliva, pa nabadajući priđe i uzvrpolji se pored Aljone. Kamenčići su škripali. „Hoćeš da ti ispričam priču?“, upita Aljona.

„Hoću.“

Aljona pogleda u telefon. Do večere su morale da se vrate kući, ali nije bilo ni četiri sata. „Jesi li čula za selo koje je odnela voda?“

„Nisam.“ Za nekoga večito neposlušnog, Sofija je umela da bude vrlo pažljiva. Podigla je bradu i stisnula usne usredsređujući se.

Aljona pokaza niz obalu, prema najudaljenijim liticama. S njihove desne strane nalazio se centar grada, odakle su ovog poslepodneva došle ovamo; sa leve, obeležavajući ulaz u zaliv, ležali su oni veliki stari topovi. „Nekad se nalazilo tamo.“

„U Zavojku?“¹

„Kad se prođe Zavojko.“ Sedele su pod vrhom Nikoljskog brega. Da su nastavile obalom, bile bi videle kako se kamenita litica na kraju snižava, izlažući pogledu četvrtaste zgrade susednog kvarta. Sovjetske stambene petospratnice pokrivene betonskim zakrpama. Drveni kosturi urušenih kuća. Neboder s prozorima poput ogledala, ružičast i žut, sa transparentom koji je oglašavao izdavanje poslovnog prostora. Zavojko je ležalo kilometrima daleko od svega toga, sačinjavajući poslednji distrikt njihovog grada Petropavlovskaja Kamčatskog, poslednji komadić kopna pre mora. „Nalazilo se na kraju litice, tamo gde se susreću okean i zaliv.“

¹ Jelizovo (Ёлизово), mesto na obodu teritorije Petropavlovskaja Kamčatskog, mnogi i dalje nazivaju imenom koje je 1897. ponelo u čast ruskog admirala Zavojka (1809–1898). Godine 1924. vraćeno mu je staro ime. (Prim. prev.)

„Je li to bilo veliko mesto?“

„Naselje. Više selo. Pedesetak drvenih kuća nastanjenih vojnicima, ženama i decom. To je bilo pre mnogo godina. Posle Velikog otadžbinskog rata.“

Sofija malo razmisli. „A jesu li imali školu?“

„Jesu. I pijacu, i apoteku. Sve. Poštu.“ Aljona zamisli: naslagana drva za potpalu, izrezbareni prozorski okviri, vrata ofarbana tirkiznoplavo. „Ličilo je na bajku. Nasred mesta dizao se jarbol sa zastavom, a tu je bio i trg gde su ljudi parkirali svoja starinska kola.“

„Dobro“, reče Sofija.

„Dobro. I tako su jednog jutra meštani spremali doručak, hranili svoje mačke, oblačili se za posao, a onda je litica počela da podrhtava. Zemljotres. Nikada dotad nisu osetili nijedan tako snažan. Zidovi su se ljuljali, šolje su se razbijale, nameštaj se...“

Tu Aljona pogleda u šljunak oko svojih nogu, ali nije bilo nijedne naplavljene grančice koju bi slomila...

„Nameštaj se lomio. Bebe u kolevkama su plakale, ali njihove majke nisu mogle da dođu do njih. Nisu mogle da se podignu na noge. To je bio najveći zemljotres koji je ikada pogodio naše poluostrvo.“

„Kuće su im se srušile na njih?“ , pretpostavi Sofija.

Aljona odmahnu glavom. Stena na koju se naslanjala utisnu joj se u lobanju. „Ama slušaj. Posle pet minuta zemljotres je prestao. Njima je to bilo beskrajno dugo. Bebe su i dalje plakale, ali ljudi su bili presrećni. Puzali su jedni prema drugima i grlili se. Možda su se neki trotoari raspukli i neke žice popucale, ali izvukli su se – preživeli su. Ležali su tako zagrljeni, a onda, kroz rupe tamo gde su im ranije bili prozori, ugledali su tu senku.“

Sofija je slušala ne trepćući.

„Talas. Dvapat viši od njihovih kuća.“

„Iznad Zavojka?“ , reče Sofija. „Nemoguće. Previsoko je.“

„Rekoh ti, kad se prođe Zavojko. Toliko je jak bio taj zemljotres. Ljudi su ga osetili na Havajima. Čak u Australiji ljudi su pitali prijatelje: 'Jesmo li se upravo sudarili?', zato što ih je nešto teralo da se klate levo-desno. Eto koliko je snažan bio taj zemljotres.“

Njena sestra je ćutala.

„Zatresao je čitav okean“, nastavi Aljona. „Podigao je talas visok dvesta metara. Koji je samo...“ Tu ona ispruži ruku, poravna je sa mirnom vodom zaliva i prevuče s kraja na kraj horizonta.

Hladnjikavi vazduh draškao im je gole ruke. Odnekud nedaleko od njih dopirao je zov ptica.

„Šta im se dogodilo?“ , najzad upita Sofija.

„Niko ne zna. Ljudi u gradu imali su pune ruke posla zbog zemljotresa. Čak ni u Zavojku nisu primetili da se nebo smračilo; bili su prezauzeti raščišćavanjem, pomaganjem komšijama, hitnim popravkama. Kad im se okeanska voda razlila ulicama, naprosto su pomislili kako su gore na bregu popucale neke cevi. Ali kasnije, kad je došla struja, neko je shvatio da s kraja litice ne dopire nikakva svetlost. Mesto gde se nekad nalazilo selo bilo je prazno.“¹

Talasići u zalivu tiho su davali ritam tišini posle njenih reči. Ššš, ššš. Ššš, ššš.

¹ Reč je o zemljotresu snage 9 stepeni koji je 1952. potresao Kamčatku i ogroman deo teritorije Tihog okeana, i podigao više plimnih talasa. Jedan takav talas je takoreći zbrisao s lica zemlje Severo-Kurilsk, selo na ostrvu Paramušir u Kurilskom arhipelagu. Tačno je da se „prođe Zavojko“, ali posle toga treba poduže putovati kopnom i morem da bi se stiglo do Severo-Kurilska. (Prim. prev.)

„Otišli su da vide šta se desilo, ali nisu zatekli ništa. Ni ljude, ni kuće, ni semafore, ni puteve. Ni drveće. Ni travu. Ličilo je na površinu Meseca.“

„A gde su svi bili?“

„Odnelo ih more. Talas ih je podigao tamo gde su se našli, evo ovako.“ Pridigla se na lakat i zgrabila Sofiju za rame, snažno, tako da su joj se kosti pomerile pod šakom. „Tako im je voda obavila tela. Zarobila ih je u kućama. Podigla je čitavo selo i odnela ga na pučinu. I nikad ih više niko nije video.“

Sofijino lice bilo je tamno u senci brega. Kroz razdvojene usne videle su se brežuljkaste desni ispod donjih zuba. Aljona je volela da povremeno natera sestru da pobeli od straha.

„To nije istina“, reče Sofija.

„Ali jeste. Učila sam o tome u školi.“

Voda, neprozirna na svetlu poslepodneva, nije menjala ritam. Ličila je na srebro. Kamenje na kom je Sofija doneavno stajala pojavljivalo se i nestajalo.

„Je l' možemo sada kući?“, upita Sofija.

„Rano je.“

„Neka je.“

„Jesam li te prepala?“

„Nisi.“

Na sredini zaliva neka koča je klizila prema jugu, u pravcu ko zna čega od svega što je tamo čekalo – Čukotke, Aljaske, Japana. Sestre nikad nisu videle ništa sem Kamčatke. Jednog dana, rekla im je mati, otići će da vide Moskvu, ali to je devet sati leta, čak na drugom kontinentu, i moraju da se prelete sve planine, mora i rasedi što odvajaju Kamčatku od ostatka sveta. Nisu znale kako izgleda snažan zemljotres, ali mati im je pričala o tome. Opisala im je kako je 1997. bilo u njihovom stanu: kuhinjski luster se tako jako zaljuljao na svom kablju da se razbio o plafon, vrata kredenca su se pootvarala i tegle marmelade poispadale su na pod, a od gasa koji je procurio

zaudarajući na pokvarena jaja, zbolela ju je glava. Napolju na ulici, rekla je, videla je kola kako naleću jedna na druga i asfalt kako se razjapio.

Tražeci mesto gde će sesti, sestre behu otpešaćile dovoljno daleko duž podnožja brega da ostave gotovo sve znake civilizacije iza sebe. Samo su onaj brod i nešto otpadaka – dvolitarske plastične boce od piva s poluodlepljenim etiketama, limeni poklopci zguljeni sa konzervi haringi u ulju, raskvašeni kartonski podmetači za kolače – plutali pored njih. Da sad nešto udari zemljotres, ne bi bilo nikakvog do vratka da stanu u njega. Odozgo s litice sručile bi se stene. A onda bi talas odneo njihova tela u more.

Aljona ustade. „Dobro, idemo“, reče ona.

Sofija navuče sandale. Pantalone su joj još bile nagužvane ispod kolena. Penjući se preko najvećeg kamenja, uputile su se natrag prema centru grada. Aljona je mahala rukama rasterujući komarce. Mada su ručale kod kuće pre no što će krenuti ovamo, ponovo je počinjala da oseća glad. „Rasteš“, rekla joj je majka, tonom koji je bio mešavina opomene i iznenađenja, kad je Aljona početkom nedelje pojela dve riblje pljeskavice za večeru. No nije rasla u visinu; i dalje je bila među najmanjim devojkicama u razredu, zaglavljena u telu deteta, posuda puna bezgraničnog apetita.

Između kliktaja galebova čule su se vika ljudi i povremene automobilske sirene. Mocar šljunak kotrljao se pod stopalima devojkica. Popevši se na kamen koji joj je dopirao do kolena, Aljona vide stazu kako zavija pred njima. Kameni zid pored njih se ubrzo spuštao. Staza je izbijala na kamenitu plažu čiji su jedan kraj zauzimali prodavci hrane, a drugi malo brodogradilište za popravku brodova, i koja je trenutno vrvela od letnje gužve. Kada stignu tamo, skrenuće ka kopnu, na ugaženu travu glavnog gradskog pešačkog trga.

Iza njega i ulice kojom se kretao saobraćaj dizali su se statua Lenjina, visoki stub sa logom *Gasproma* i velika državna zgrada na čijem su se vrhu vijorile zastave. Aljona i Sofija naći će se tada u srcu Petropavlovska Kamčatskog, odakle se na obema stranama vide brda, dugačka rebra grada. Iza njih plavičasta kupa vulkana.

Autobus iz centra odvešće ih kući. Televizija i letnja supa i mamine najbolje priče s posla. Pitaće ih šta su radile celog dana – „Hej, nemoj da kažeš mami za priču što sam ti je ispričala“, reče Aljona. „O onom selu.“

Idući za njom Sofija upita: „Zašto da joj ne kažem?“

„Eto, nemoj.“ Aljona nije htela da bude odgovorna ni za kakve košmare koje će Sofija možda imati.

„Ako je istina, što ne smem da je pitam?“

Aljona šumno izdahnu kroz nos. Sišla je, zaobišla nekoliko hrpa kamenja i onda stala.

Dva metra od njih nalazio se onaj muškarac što ga je pre nekog vremena videla kako se šeta pored vode. Sedeo je na stazi, ispruženih nogu i pogrbljenih leđa. Izdaleka je izgledao kao odrastao, ali sada kada ga je bolje videla, više je ličio na izdžikljalog tinejdžera: bucmasti obrazi, obrve izbledele od sunca, žuta kosa koja je na potiljku štrčala podsećajući na bodlje dikobraza.

On podiže bradu prema njoj. „Zdravo.“

„Zdravo“, odvrati Aljona prišavši malo bliže.

„Možete li da mi pomognete?“, upita on. „Povredio sam članak.“

Žmirkavo se zagledala u nogavice njegovih pantalona, kao da može da prodre pogledom kroz tkaninu sve do kosti. Na zelenim kolenima videle su se mrlje od zemlje. Bilo je pomalo čudno videti odraslog čoveka kako sedi sav izgreban i prljav poput dečaka koji je gadno pao u školskom dvorištu.

Stigavši do njih, Sofija zastade i spusti ruku sestri na leđa. Aljona je strese. „Možete li da hodate?“, upita muškarca.

„Mogu. Možda.“ Zurio je u svoje patike.

„Je li je iskrenuli?“

„Mora da jesam. Ovo prokleta kamenje.“

Sofija zadovoljno zacokta čuvši kletvu. „Možemo da odemo da pozovemo nekoga“, ponudi Aljona. Nalazili su se na par minuta od centra grada, takoreći je osećala miris ulja za prženje sa štandova sa hranom.

„Dobro sam. Kola su mi tu blizu.“ Ispružio je ruku i ona je prihvati i povuče. Njena težina nije bila značajna, ali bila je dovoljna da ga osovi na noge. „Doći ću nekako do njih.“

„Jeste li sigurni?“

Malo je šepao. Obazrivo se oslanjao na bolnu nogu. „Ako biste vas dve bile dobre da ostanete sa mnom, da ne padnem.“

„Pa dobro. Sofi, ti idi napred“, reče Aljona. Njena sestra pođe prva, muškarac pažljivo za njom. Aljona je krenula za njim i motrila. Ramena su mu bila zaobljena. Nad tihim šuštanjem talasa čula je njegov dah kako izlazi polako, s naporom.

Uto se staza otvori prema centru: plaža pokrivena oblucima, porodice na klupama, sive ptice koje lepeću krilima nad ostacima kifli i dugački, goli vratovi brodogradilišnih kranova. Sofija zastade da ih sačeka. Najveći deo brega beše ostao iza njih. „Jeste li dobro?“, upita Aljona muškarca.

On pokaza udesno. „Samo što nismo stigli.“

„Idemo na parkiralište?“ Klimnuvši glavom i jednako šepajući, on zađe među štandove sa hranom, čiji su mali agregati za struju brektali dimeći mu se u visini kolena. Sestre su išle za njim. Neki stariji dečak s kapom na glavi prošao je na skejtbordu putem ispred štandova i Aljona se postidičeno zagleda ispred sebe – večito je morala da vodi mlađu sestru za sobom, a sad se još vukla za povređenim

neznancem. Jedva je čekala da stigne kući. Uzevši Sofiju za ruku, ona sustiže onog čoveka.

„Kako se zoveš?“, upita je on.

„Aljona.“

„Aljonka, da li bi bila tako dobra da uzmeš ključeve“ – on ih istrese iz džepa na pantalonama – „i otključaš kola?“

„Mogu ja“, reče Sofija. Već su bili na polukružnom parkiralištu s druge strane brega.

On dade ključ mlađoj devojčici. „Onaj crni tamo. Tojota serf.“

Sofija odskakuta napred i otključa prednja leva vrata. On uđe i sede ispustivši uzdah. Ona mu je pridržavala vrata. U besprekornoj farbi na bočnom panelu videla je odraz svog tela, odevenog u ljubičasti pamuk i zavrnutu kaki pantalone. „Je li vam bolje?“, upita.

On odmahnu glavom. „Mnogo ste mi pomogle, vas dve.“

„Možete li da vozite?“, upita Aljona.

„Mogu“, odvrati on. „A vi ste, beše, kuda krenule?“

„Kući.“

„Gde je to?“

„Horizont.“

„Odbaciću vas“, on će. „Upadajte.“ Sofija pusti vrata. Aljona pogleda preko ulice, prema autobuskoj stanici. Autobusom će im trebati više od pola sata, dok će kolima za deset minuta biti kod kuće.

Muškarac uključi motor. Čekao je njihov odgovor. Sofija je već zagledala ka zadnjem sedištu. Aljona, kao starija sestra, nije žurila: provela je nekoliko sekundi vagajući gradski autobus (neprestano kretanje i zastajkivanje, buku, zadah tuđeg znoja) naspram njegove ponude. Njegove snebivljivosti, povređenog članka i dečačkog lica. Kako bi lako bilo voziti se. Kola bi ih odvela kući dovoljno brzo da imaju vremena

da użinaju nešto pre večere. Poput hranjenja životinja u zoološkom vrtu ili pričanja strašnih priča, ovo bi bilo još nešto uzbudljivo u toku dana, mali neposluh preko letnjeg raspusta koji će ostati njena i Sofijina tajna.

„Hvala vam“, reče Aljona. Obišla je automobil i ukrcala se na suvozačko sedište, toplo od sunca. Kožna presvlaka bila je meka poput majčinog krila. Za poklopac pretinca za rukavice bila je zalepljena mala ikona u obliku krsta. Da je dečko sa skejtborda sada vidi – zavaljenu na prednjem sedištu velikih kola. Sofija se smestila na zadnje sedište. Nekoliko parking-mesta dalje neka žena je izvodila belog psa iz prtljažnika karavana spremajući se da ga prošetata.

„Kuda idemo?“, upita on.

„Akademika Koroljeva broj trideset jedan.“

Uključio je signalizaciju i isparkirao se. Paklica cigareta skliznu preko gornjeg dela instrument-table. Kola su mu mirisala na sapun, duvan i pomalo na benzin. Žena i njen pas su upravo prolazili između štandova sa hranom. „Boli li te?“, upita Sofija.

„Zahvaljujući vama dvema, već mi je bolje.“ On se uključi u saobraćaj. Trotoari su bili zakrčeni lokalnim tinejdžerima u odeći jarkih boja i azijskim turistima koji su pozirali za fotografije. Žena kratke kose držala je natpis s nazivom neke agencije za avanturistički turizam. Kao centar jedinog grada na poluostrvu, ovo je bila prva stanica letnjih posetilaca Kamčatke; žurno su ih izvodili s broda ili aviona da razgledaju zaliv, a onda isto tako žurno odvodili van grada, na pešačenje, planinarenje, splavarenje ili lov u divljini lišenoj ljudi. Neki kamion zatrubi. Ljudi su neprestano navirali preko pešačkog prelaza. A onda se svetlo promenilo i njihova kola su mogla dalje.

Aljona je, sa suvozačkog sedišta, analizirala crte muškarčevog lica. Široki nos i odgovarajuća usta ispod njega. Kratke smeđe trepavice. Okruglu bradu. Telo mu je izgledalo kao da je izrezbareno od svežeg maslaca. Po svoj prilici je bio pretežak. Mora da je zato tako nespretno koraknuo na plaži.

„Imaš li devojku?“ upita Sofija.

On se nasmeja i promeni brzinu hitajući uzbrdo. Kola su pod njima brujala. Zaliv im je ostajao sve dalje za leđima. „Nemam.“

„I nisi oženjen.“

„Jok ja.“ On podiže ruku raširenih prstiju, da joj pokaže. Sofija reče: „Već sam videla.“

„Pametnica“, on će na to. „Koliko ti je godina?“

„Osam.“

Okrznuo ju je pogledom u retrovizoru. „Ti takođe nisi oženjena, jesam li pogodio?“

Sofija se zakikota. Aljona se okrete da posmatra drum. Njegov džip bio je viši od običnog putničkog automobila njihove majke, pa je imala pogled odozgo na krovne prtljažnike i ružičaste linije ruku vozača. Ljudi su bili crveni od sunca posle tog jednog dana lepog vremena. „Smem li da spustim prozor?“, upita.

„Više volim da uključim klimu. Na ovom raskršću nstavljamo pravo?“

„Da, molim vas.“ Drveće duž trotoara bilo je debelo i zeleno od kišovitog leta. Prolazili su pored otrcanih bilborda na levoj i betonskih stambenih zgrada na desnoj strani. „Ovde“, reče Aljona. „Ovde. O.“ Ona se naglo okrete prema njemu. „Propustili ste skretanje.“

„Propustio si skretanje“, reče mu Sofija sa zadnjeg sedišta.

„Hoću prvo da vas odvedem kod sebe“, na to će muškarac. „Potrebno mi je još malo pomoći.“

Drum je vodio pravo. Na kružnom toku su samo prošli i izbili na drugu stranu. „Pomoći s vašim člankom?“, upita Aljona.

„Tako je.“

Pade joj na pamet da mu ni ime ne zna. Osvrnula se prema Sofiji, koja je gledala u pravcu iz kog su došli. „Samo da se javim mami“, reče Aljona izvadivši telefon iz džepa. Muškarac naglo podiže ruku sa menjača i uze joj ga. „Hej“, uzviknu ona. „Hej!“ Ali već je prebacio telefon u drugu ruku i ubacio ga u pretinac na vratima. Čulo se kad je udario o plastično dno pretinca. „Vratite mi ga“, reče ona.

„Javićeš joj se kad stignemo.“

Praznih prstiju, bila je izbezumljena. „Molim vas, vratite mi telefon.“

„Vratiću ti ga kad stignemo.“

Najednom joj je sigurnosni pojas postao pretesan. Kao da joj je bio vezan oko pluća. Nije uspevala da udahne dovoljno vazduha. Čitala je. Koncentrisala se. A onda se bacila u njegovom pravcu posegavši prema vratima. Pojas je trže unazad.

„Aljona!“, reče Sofija.

Ona pokušava da otkopča sigurnosni pojas, ali muškarac je ponovo brzo reagovao, poklopivši joj ruku svojom i ne dozvolivši da se kopča izvuče. „Prestani“, reče joj.

„Vrati mi telefon!“, reče Aljona.

„Sedi i sačekaj, i vratiću ti ga. Obećavam.“ Prsti su joj u njegovoj šaci bili savijeni gotovo do pucanja. Aljona pomisli da će povratiti ako se slome. Već je osećala ukus povračke u ustima. Sofija se prignu napred i muškarac reče: „Sedi i miruj.“

Sofija se vrati na sedište. Disanje joj je bilo ubrzano.

U nekom trenutku će morati da podigne ruku. Aljona nikad, baš nikad u životu ništa nije želela toliko žarko kao tog časa svoj telefon. Njegovu crnu stražnju ploču, zamašćen ekran, prljavobelu ptičicu što je visila na uzici s gornjeg

ugla. I nikad u životu nikoga nije mrzela kao njega. Navre joj mučnina i ona proguta pljuvačku.

„Imam jedno pravilo“, reče muškarac. Već su bili na desetom kilometru i upravo su prolazili pored autobuske stanice na severnom obodu Petropavlovska. „Nema telefoniranja dok vozim. Ali kad stignemo, ako budete dobre, vratiću ti telefon i posle ću da vas odbacim kući, i večeraćete s majkom. Je li jasno?“ On joj stisnu prste.

„Jasno“, reče Aljona.

„Onda smo se dogovorili.“ Pustio ju je.

Ona gurnu dlanove – jedan bolan – poda se i ispravi se na sedištu. Disala je otvorenih usta ne bi li osušila jezik. Deseti kilometar. Pre toga, autobusi su stajali na osmom kod biblioteke, na šestom kod bioskopa, na četvrtom kod crkve, na drugom kod univerziteta. Iza desetog kilometra nalazila su se neka manja naselja, raštrkana sela, nekoliko turističkih odmarališta i posle toga ništa. Nigde. Njihova majka je nekad putovala na posao, pa im je pričala šta se nalazi izvan gradskog područja: naftovodi i gasovodi, elektrane, helidromi, termalni izvori, gejziri, planine i tundra. Hiljade kilometara otvorene tundre. I ništa više. Sever.

„Gde živiš?“, upita Aljona.

„Videćeš.“

Iza sebe je čula Sofiju kako šumno udiše i izdiše, dahće poput kućenceta. Aljona je zurila u muškarca, odlučna da ureže njegove crte u pamćenje. Potom se okrenula prema sestri. „Ovo je pustolovina, znaš“, reče joj.

Sofijino sitno lice belelo se na suncu. Oči su joj bile sjajne, razrogačene. „Stvarno?“

„Stvarno. Je l' te strah?“ Sofija odmahnu glavom, nije. Zubi su joj se videli. „Odlično.“

„Dobra devojčica“, reče muškarac. Jedna ruka mu više nije bila na volanu, već skrivena negde u vratima. Aljona začu zvuk gašenja svog telefona.

Nije skidao pogled s njih u retrovizoru. Plave oči. Tamne trepavice. Nikakve tetovaže na podlakticama – nije bio kriminalac. Kako to da mu je tek sada osmotrila ruke?, pomisli Aljona. Mama ima da ih ubije kad se vrate kući.

Izvijena unazad, Aljona pritisnu grudi na naslon sedišta. U držač za šolju na centralnoj konzoli bio je zadenut par radnih rukavica, dlanova obloženih crvenim lateksom. Bile su prljave. Aljona se prisili da gleda u Sofiju. „Hoćeš da ti ispričam još jednu priču?“

„Neću“, odvrati njena sestra.

Aljona ionako nije mogla da se seti nove priče. Stoga se okrete napred.

Šljunak je prštao pod točkovima. Pored su proletale poljane prekrivene busenjem trave. Sunce je skratilo senke na drumu. Prošli su pored tamnog metalnog znaka koji je označavao skretanje za aerodrom i nastavili dalje.

Kola su se tresla pod njima kad je put postao lošiji. Kvaka na vratima na njenoj strani je vibrirala. Aljona načas pokuša da zamisli sebe kako je hvata, povlači i iskotrljava se napolje, ali čekaj – to je bilo zamišljanje smrti. Brzina, tlo, točkovi. I Sofija. Šta bi Aljona time postigla, sem da napusti Sofiju?

Da je samo Aljoni bilo dopušteno da danas bude sama. Majka ju je uvek terala da vodi Sofiju sa sobom. A sada – ako se nešto desi.

Sofija nije umela da vodi računa o sebi. Pre neki dan je pitala da li slonovi stvarno postoje – mislila je da su izumrli sa dinosaurusima. Slinavica obična.

Aljona snažno pritisnu pesnice o butine. Pusti sad slonove. Koža pod njom je još bila vruća, u plućima ju je stezalo, a u umu joj je sve treperilo, baš poput vazduha što se

talasavo dizao sa sveže postavljenog asfalta. Ispričala je sestri onu glupu priču o talasu. O parčetu zemlje koje je iščezlo. Ona požele da se setila nečega drugog. Ali sada tu ništa nije mogla – sada je morala da se usredsredi. Nalaze se u ovim kolima. Voze se nekud. Uskoro će biti kod kuće. Morala je da bude jaka, zbog Sofije.

„Aljona?“, njena sestra će upitno.

Ona složi bezbrižan izraz lica i okrete se. Mišići u obrazima su joj podrhtavali. „Mhm?“

„Hoću“, reče Sofija. Aljona ju je gledala ne sećajući se. „Hoću priču.“

„Dobro“, odvrati. Drum je bio prašnjav i prazan, oivičen žgoljavim drvećem. Nagnuto napred, kao da ih je požurivalo. Na horizontu su se dizale kupe tri vulkana najbliža gradu. Planine su podsećale na niz zubaca testere. Pred njima nije bilo više nikakvih građevina. Aljona se ponovo seti cunamija. Njegove iznenadne težine. „Dobro“, reče ona. „Ispričaću ti je.“

SEPTEMBAR

Olja se vratila u stan koji je vonjao kao i uvek kad joj majka nije bila tu: pomalo slatkasto, pomalo na trulež. Možda Olja nije dovoljno često iznosila smeće. Ona pootvara prozore u dnevnoj sobi, da se provetri dok se presvuče posle povratka iz škole. Potom leže nauznak na kauč. Iz tog ugla nije se videlo ništa sem neba.

Samo plavetnilo dokle god je pogled dopirao. Ko šiša članke u novinama, stroža pravila, plakate sa fotografijama nestalih devojčica – dan je bio savršen da se provede napulju sa društvom. Kad je posle podne odzvonilo za završetak nastave, Olja je pokušala da nagovori Dijanu da se malo promuvaju po centru grada, ali Dijana je rekla kako ne sme, kako su joj roditelji i dalje zabrinuti i traže da posle škole dolazi pravo kući. „Nije bezbedno“, rekla je Dijana piskavim, hladnim glasom u pokušaju da imitira odrasle. Iz usta joj je izlazio glas njene majke.

Uz to, podsetila je Dijana Olju, najbolje drugarice i ne moraju da se viđaju baš stalno. Bio je to njen refren tih mesec dana koliko je prošlo od otmice dveju sestara. Olja na

osnovu Dijaninog tona, koji je ovih dana svakoj izjavi davao prizvuk odraslosti, nije mogla da razabere da li je ta zamisao njena ili njene majke, ali bilo je očigledno da je Dijana podržava. Posle nestanka onih devojčica, Olja i Dijana viđale su se otprilike nikada. Čak i sada, posle početka školske godine, Dijana je bila uporna: najbolje drugarice moraju da predahnu sa druženjem, da shvate da su na snazi nova, makar i bezvezna pravila, i da drže jezik za zubima umesto da se uvaljuju u još jednu beskrajnu raspravu o opasnosti.

Oljina majka nije bila zabrinuta. Imala je poverenja u Oljinu sposobnost da vodi računa o sebi. Bila je prevodilac i trenutno se nalazila negde na severu sa grupom turista iz Tokija prevodeći vodičev ruski na japanski, kako bi bogati posetioci poluostrva mogli saznati kako da uoče mrkog medveda, gde da naberu kasnoletnjih bobica i okupaju se u termalnim izvorima. Kad god Oljina mama ode na službeni put, u stanu je bilo manje muzike i manje parfema, i nijedne šolje sa tragom karmina. Pre nestanka sestara Dijana je, za vreme Oljinih samotnih nedelja poput ove, dolazila da zajedno ubijaju poslepodneva, ali letnji raspust se završio, a u međuvremenu su svi postali paranoični. Olja nije imala s kim da priča dok joj se majka u nedelju ne vrati sa stranim slatkišima kao poklonima iz druge ruke.

Vlasi kose golicale su Olju po licu. Uostalom, bilo joj je sasvim dobro i ovako samoj. Sve poznato i ugrejano suncem. Proletos je njihov nastavnik istorije naočigled čitavog odeljenja nazvao Oljinu kosu pacovskim gnezdом i htela je u zemlju da propadne od blama. Ali za vreme letošnje turističke sezone Olja je napunila trinaest godina, istraživala grad sa Dijanom i osećala kako joj kovrdže škakljaju vrat, i dopalo joj se to – pacovsko gnezdo. Bila je beštija. Ovaj stan bio je njena jazbina.

Ona onjuši vazduh – čak je i zadah prestao da joj smeta.

Napolju zatrubi kamion, drugi mu odgovori. Okrenula se na bok da pogleda novosti u telefonu: selfije, klizališta, skejt parkove, školske drugarice u kratkim suknjama. Nečija devojka prokomentarisala je njegov status srdašcetom. Olja kliknu na profil te devojke, pogleda sve fotografije na nje-mu i nastavi dalje, nalazeći zajedničke prijatelje, skrolujući, klikćući, preskaćući. Vrativši se na svoj fid, ona ga osveži. I zastade.

Neka devojčica koju su znale bila je upravo postavila Dijaninu fotografiju. Dijanin osmeh kako lebdi između sjajnih obraza. Dijana u kućnoj odeći: onoj komičnoj majici kratkih rukava, sa cirkonima umetnutim oko britanske zastave na grudima, i onim ružičastim helankama isečenim ispod kolena. Dijana kako prekrštenih nogu sedi na svom krevetu, jedna njihova školska drugarica leži pored nje, a druga u školskoj uniformi, saginje se da upadne u fotografiju pokazujući obema rukama V za pobjedu.

Olja se uspravi u sedeći položaj. Odmah je poslala Dijani poruku: *Šta radite?* Nije imala strpljenja da čeka, pa odmah posla još jednu: *Mogu li da dođem kod tebe?*

Dipila je s kauča, pronašla farmerke, zgrabila jaknu, pogurala u džepove novčanik, balzam za usne, slušalice i ključeve. Dijana je posle časova rekla Olji kako mora kući, ali možda je mislila da bi trebalo da Olja dođe kod nje. Možda se nisu razumele. Olja ponovo pogleda fotografiju. Devojčica koja ju je postavila uopšte nije stanovala u Dijaninom kraju. Olja osveži fid. Ništa novo. Proverila je da li joj je mesečna autobuska karta u novčaniku, zalupila ulazna vrata stana i strčala niz stepenice.

Sunce je napolju sijalo dovoljno snažno da se trgla. Nije provela u stanu više od jednog sata, ali već se pretvorila u

glodara koji trepće na jakom svetlu. Žureći, provuče prste kroz kosu ne bi li je zagladila. Pramenovi popadaše pozadi. Bila je predložila da ovog poslepodneva odu u centar grada – da nije Dijana pomislila kako ona neće hteti ništa drugo? Kako neće hteti da se druže na nekom drugom mestu? Ali Dijana je znala da bi Olja pristala i na bilo koji drugi plan. Znala je da Olja ne bi želela da bude sama. Najbolje prijateljice ne ostavljaju jedna drugu na cedilu.

Dugačko parkiralište pred Oljinom zgradom bilo je puno rupa. Nastojala je da preskače one najveće, kako ne bi gubila vreme. Osećala je kroz patike toplinu asfalta, bockanje tamo gde je bio zdrobljen. Loši putevi Petropavlovska Kamčatskog omekšavali su na ovakvom suncu, kao da pokušavaju da zacele. Čak je i bilbord iznad kružnog toka izgledao kao nov; manekenka na sredini osmehivala se ruku zaronjenih u penu u sudoperi. Stambene zgrade oko raskršća razmetale su se bojama na kvadratima stanova uokvirenim tamnim betonskim šavovima. Bilo je tu operutanih ružičastih i nežnorumenih fasada na stanovima čiji su vlasnici nekad imali novca, balkona prebojenih u mornarskoplavu na stanovima čiji ga vlasnici sada imaju. Kroz prostore između zgrada presijavalo se žuto lišće na brdima oko Petropavlovska.

Oljina majka nalazila se negde daleko na sever od tog lišća. U helikopteru turističke agencije iznad tundre, ponavljajući *arigato*¹ na suncu.

Čuvši sebe, očajničke udare svojih patika o tlo, Olja uspori osećajući kako joj svetlost miluje lice, a onda poskoči kad je videla svoj autobus kako prolazi kroz kružni tok i morade da potrči da ga uhvati.

Autobus se zanosio dok je išla niz prolaz između sedišta. Na obema stranama sedeli su nizovi ljudi u svakojakim

¹ Jap.: hvala. (Prim. prev.)

uniformama: radničkim, lekarskim, policijskim svečanim plavim i vojničkim maskirnim zelenim. Radni dan se primicao kraju. Većina muškaraca pokraj kojih je Olja prošla ličila je na potencijalne otmičare. Beskorisne, rekla je Oljina majka za glasine što su u avgustu kružile Petropavlovskom i opisivale nekoga korpulentnog, bezimenog. Rekla je i da taj svedok kog je policija pronašla najverovatnije zapravo nikog nije ni video. Objavljenim opisom postiglo se samo da je sada polovina gradskog stanovništva izgledala zlokobno. Olja pronade slobodno mesto i proverí svoj telefon.

Dijana još ne beše odgovorila. Olja žurno otkuca ???, posla poruku pa zaključa telefon i poklopi ga dlanovima kao da bi da poništi svoju poruku. Potom se zagleda kroz prozor ne bi li sprečila sebe da uradi još nešto.

„Zlatna jesen“, nazivala je njena majka ovo doba godine, kratko i lepo kao slika. Drveće kao da vatrom plamti. A vazduh još primamljiv. Više letnji, zapravo, no što je bio celog leta. Daleko na horizontu, vrh Korjaskog vulkana beleo se od prvog snega. Hladno vreme je dolazilo, ali još ne beše stiglo.

Dosad je Dijana zacelo shvatila da je Olja videla fotografiju. Olja steže telefon između dlanova. Da li joj se sada sve one smeju?

To tako ide: što si bliskiji s nekim, to više lažeš. S ljudima koje je jedva poznavala, Olja je mogla da kaže šta god poželi: „To boli“, medicinskoj sestri koja joj daje injekciju, ili: „Neću to uzeti, nemam dovoljno para“, kasirki u samoposluzi. Kad je sama, Olja je bila iskrena. U tome nisu mogli da je obuzdaju ni školski drugovi s kojima nije bila bliska – kad se dečak što je sedeo iza nje hvalisao kako je imao najviše tačnih odgovora na prvom testu te školske godine, Olja je poslušala poriv da okrene glavu od njega. Već i to što je